

Okul Öncesi Eğitimde Yeni Gelişen Bir Kavram Olarak Dijital Vatandaşlık

Şafak Akkoyunlu

MEB Eğitim Yöneticisi

akyol20.sa@gmail.com, ORCID:0009-0002-4268-1708

Evrin Pınar

Okul Öncesi Öğretmeni

gazel_tuna@hotmail.com, ORCID:0009-0000-3391-2397

Özet

Okul öncesi dönem, çocuğun temel kavramları öğrendiği bir süreçtir. Bu bakımdan öğrenme, somut kavramlar ile edinilen tecrübeler sayesinde gerçekleşmektedir. Bilhassa günlük yaşamda kullanılan kavramların kalıcı hâle getirilmesinde, çeşitli araç ve materyaller yardımcı olmaktadır. Bunlardan en önemlisi de çağın getirmiş olduğu teknolojik cihazlardır. Hayatın her alanında var olan teknolojik cihazlar, okul öncesi dönemdeki çocukların hayatında da vazgeçilmez bir unsur hâline gelmiştir. Çocuğun birçok ilgi alanı için teknoloji, çeşitli olanaklar sunmaktadır. Oyun oynama, eğlenme, keşfetme ve öğrenme faaliyetleri için sayısız imkân sunan teknoloji doğru kullanıldığında çocuklara, pozitif katkı sağlayabilir. Okul öncesi dönemdeki çocukların okula hazırlanmasında faydalı olabilir. Ancak teknolojik araç kullanımının yaygınlaşması, bilgiye erişim ve paylaşımı kolaylaştırıp problem çözme, analitik ve yaratıcı düşünme, eğlenceli zaman geçirme, akran iletişimi kurma gibi olumlu katkılar sunarken çocuklar için risk oluşturabilecek, onları olumsuz etkileyecek durumların artmasını da beraberinde getirmektedir. Günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olan dijital teknoloji, çocuğun dış mekân aktivitelerine verdiği önemin de azalmasına sebep olmaktadır. Teknolojik cihazlara verilen sürenin artışıyla birlikte çocuğun yüz yüze iletişim kurduğu, grupça oynadığı oyunlar yerini, bireysel oyunlara bırakmıştır. Çocuğun aşırı düzeyde televizyon izleme ve pasif medya kullanımı, konuşmanın gecikmesine, sosyal geri çekilme sorunlarına, işbirliği ve paylaşma becerilerinin azalmasına, beslenme ve uyku bozukluklarına neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Gelişme, İlerleme, Dijital Vatandaşlık

Digital Citizenship as a New Developing Concept in Preschool Education

Abstract

The preschool period is a process in which the child learns basic concepts. In this respect, learning takes place thanks to the experiences gained with concrete concepts. In particular, various tools and materials help to make the concepts used in daily life permanent. The most important of these are the technological devices brought by the age. Technological devices that exist in all areas of life have also become an indispensable element in the life of children in the preschool period. Technology offers various possibilities for many areas of interest of the child. Technology, which offers numerous opportunities for playing games, having fun, exploring and learning activities, can make a positive contribution to children when used correctly. It can be useful in preparing children for school in the preschool period. However, the widespread use of technological tools facilitates access and sharing of information and provides positive contributions such as problem solving, analytical and creative thinking, having fun, peer communication, while also increasing situations that may pose a risk to children and negatively affect them. Digital technology, which is an integral part of daily life, also causes the importance of children's outdoor activities to decrease. With the increase in the time given to technological devices, the games that the child communicates face-to-face and plays as a group have been replaced by individual games. Excessive television viewing and passive media use by a child cause delayed speech, social withdrawal problems, reduced cooperation and sharing skills, nutrition and sleep disorders.

Key Words: Preschool Education, Development, Progress, Digital Citizenship

Giriş

Okul öncesi dönem, çocuğun temel kavramları öğrendiği bir süreçtir. Bu bakımdan öğrenme, somut kavramlar ile edinilen tecrübeler sayesinde gerçekleşmektedir. Bilhassa günlük yaşamda kullanılan kavramların kalıcı hâle getirilmesinde, çeşitli araç ve materyaller yardımcı olmaktadır (Kaçan ve Kimzan, 2017).

Bunlardan en önemlisi de çağın getirmiş olduğu teknolojik cihazlardır. Hayatın her alanında var olan teknolojik cihazlar, okul öncesi dönemdeki çocukların hayatında da vazgeçilmez bir unsur hâline gelmiştir. Çocuğun birçok ilgi alanı için teknoloji, çeşitli olanaklar sunmaktadır (Kaçan ve Kimzan, 2017).

Oyun oynama, eğlenme, keşfetme ve öğrenme faaliyetleri için sayısız imkân sunan teknoloji doğru kullanıldığında çocuklara, pozitif katkı sağlayabilir. Bu katkı sayesinde çocuklar kendilerini geliştirebilir. Okul öncesi dönemdeki çocukların okula hazırlanmasında faydalı olabilir.

Ancak teknolojik araç kullanımının yaygınlaşması, bilgiye erişim ve paylaşımı kolaylaştırıp problem çözme, analitik ve yaratıcı düşünme (Ergüney, 2023), eğlenceli zaman geçirme, ekran iletişimi kurma gibi olumlu katkılar sunarken çocuklar için risk oluşturabilecek, onları olumsuz etkileyecek durumların artmasını da beraberinde getirmektedir (Boyd, 2014).

Günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olan dijital teknoloji, çocuğun dış mekân aktivitelerine verdiği önemin de azalmasına sebep olmaktadır.

Teknolojik cihazlara verilen sürenin artışıyla birlikte çocuğun yüz yüze iletişim kurduğu, grupça oynadığı oyunlar yerini, bireysel oyunlara bırakmıştır.

Çocuğun aşırı düzeyde televizyon izleme ve pasif medya kullanımı, konuşmanın gecikmesine, sosyal geri çekilme sorunlarına, işbirliği ve paylaşma becerilerinin azalmasına, beslenme ve uyku bozukluklarına neden olmaktadır (Aral ve Doğan-Keskin, 2018).

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE DİJİTAL VATANDAŞLIK

Hayatın her alanına etki eden ve ilerlemesini sürdüren günümüz teknolojisi, bilgi toplumunun şekillenmesinde büyük öneme sahiptir. Teknoloji kullanımı her geçen zaman diliminde hızla artmaktadır.

Güncel teknolojik gelişmelerin etkisi ile dijitalleşen bir dünyada, özellikle internetin doğuşuyla birlikte, her alanda dijitalleşme başlamış ve böylece dijital kültür, bilgi toplumunun ayrılmaz bir unsuru kabul edilmiştir.

Dijital kültür, sosyal yaşamı içine alarak inşa ettiği teknolojinin kapılarını, küreselleşen dünyadaki vatandaşlara açmıştır. Vatandaşlar da bu durumda birtakım değişimler yaşamaya başlayarak literatüre, dijital vatandaş kavramının kazandırılmasına ön ayak olmuştur.

Dijital vatandaşlık kavramına dayalı yaklaşımda, dijital yerli, dijital göçmen ve dijital melez kavramları ortaya çıkmaktadır (Türkoğlu, 2023).

Dijital yerli kavramı ilk kez Prensky (2001) tarafından öne sürülmüş ve teknolojik gelişmelerin hız kazandığı dönemde dünyaya gelip dijital kültürü yaşamının orta noktasına alan bireyleri tanımlamak amacıyla kullanılmıştır.

Eğitimciler, ebeveynler, yakın çevre ve diğer sosyal medya kullanıcıları, bu teknolojiyi paylaşmada büyük bir etkiye sahiptir ve bağlantı kavramı, bu neslin merkezî bir unsuru hâline gelmiştir.

Dijital yerli kavramı, neslin çocukları tarafından teknolojiye giderek daha fazla odaklanmış erişim, daha dinamik ve doğal etkileşimler için dokunmatik ekranlı cihazların uygulanmasına kayan arayüzler ve teknolojiler arasındaki bağlantılara duyulan ihtiyacı göstermektedir.

Teknoloji çağında ebeveynler, çocuklara teknolojik cihazları kullanma fırsatı verme eğilimindedir, çünkü bu kaçınılmazdır. Bir çocuğun erken yaşlardan itibaren cihazlarla olan bağlantısına dikkat etmek önemlidir.

Dijital göçmen kavramı ise Prensky'e göre, internetten önce doğup teknolojiyle ergenlik döneminden sonra tanışan bireyleri tanımlamaktadır ve bu tanım giderek popülerlik kazanmaktadır (2001: 3).

Bu iki tanımlama haricinde bahsedilmesi gereken diğer bir tanımlama ise dijital melez kavramına aittir. Dijital melezlerin, hem dijital yerli hem de dijital göçmenlerle ortak ve farklı özellikleri vardır. Dijital melezler, eski alışkanlıklarından vazgeçmeyen ama güncel gelişmeleri de kabul edebilen bir gruptur.

Böyle toplumsal bir yapının oluştuğu bir dönemde dünyaya gelen ve büyüyen yeni nesiller ortaya çıkmıştır. Yaşadığı dönem içerisindeki teknolojik değişimlere şahit olan nesiller, X, Y, Z gibi kuşaklarla adlandırılmıştır.

X kuşağı, 1965-1979 yılları arasında dünyaya gelen bireyleri, Y kuşağı, 1980-1999 yılları arasında dünyaya gelen bireyleri, Z kuşağı ise 2000-2023 arasında dünyaya gelen bireyleri nitelendirmektedir.

Bu kuşakları kısaca şu şekilde tanımlayabiliriz:

X Kuşağı

X kuşağı, dijital dünyada doğmayıp teknolojinin gelişimi içinde bulunan bir kuşaktır.

Y Kuşağı

Y kuşağı, araştırmaya ve öğrenmeye merak duyduğu için teknoloji kullanımında yeteneklidir.

Z Kuşağı

Z kuşağı, hayal gücü yüksek, bilgi ve zaman değişimine hızlıca adapte olabilen ve teknolojiyle en fazla ilişki kurabilen nesil olarak ifade edilmiştir.

Nesillerin yıllar arasındaki geçişlerine bakıldığında, X kuşağı kavramsal bir çerçeve ve kuramsal bir bağlam içerisinde dijital göçmenleri, Y ve Z kuşağı dijital yerlileri temsil etmektedir.

Dijital melezler ise, X kuşağının 1970 -1979 yılları arası ile Y kuşağının 1980-1999 yılları arasında bulunan, doğduğu evreye ve eğilim gösterdiği gruba göre değişiklik gösterebilen bir gruptur (Türkoğlu, 2023).

Dijital yerli olarak nitelendirilen bireylerin bir önceki nesle göre sahip olduğu farklılıkları ve ayırt edici özellikleri görülmektedir. Bu özelliklerin başında, internetle birlikte hayatımıza giren sosyal ağları ve çeşitli medya uygulamalarını aktif kullanabilmek, bilgiye ulaşmak için bilgi iletişim teknolojilerine yatkınlık gelmektedir.

Dijital medya araçlarında, görsel, animasyon ve sese önem verirler; işlerini eş güdümlü olarak yapabilirler (Akar-Mazman ve Yoleri, 2023).

Akar-Mazman ve Yoleri (2023) göre, dijital yerlilerin temel özellikleri şu şekilde sıralanmıştır:

- 1.Bilgiye ulaşmak için acele ederler.
- 2.Yazılı yerine görsel materyaller tercih ederler.
- 3.Bir metni doğrudan okumak yerine rastgele okumayı tercih ederler.
- 4.Ciddi çalışmalara, oyunu tercih ederler.
- 5.Bilişsel olarak paraleldirler.
- 6.Birden fazla işi bir anda yapabilirler.
- 7.Öğrenmeyi keşfetme yoluyla gerçekleştirmek isterler.

Dijital yerlilerin, dijital teknoloji ile arasındaki bağ, önceki kuşaklarla kıyaslandığında dijital yerliler, kendine has birtakım sosyal özelliklere sahip olduğu için kurallara aykırı davranabilmektedir.

Bu aynı anda birden fazla bilgi kaynağını sindirme kapasitesine sahip olup çoklu görev yapabilmektedir.

Bilgi üretirken kendi yöntemlerini ve ilkelerini geliştiren bu grup, yaşamsal faaliyetler ve öğrenme süreçleriyle ilgili de çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Öncelikle öğrenme içeriklerini hazırlayıp sonra da dijital kaynakları başarıyla kullanarak çeşitli bilgiler elde ederler.

Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı bilişim çağında, dijital yerlilerin öğrenme gereksinimlerini iyi bilmek gerekmektedir (Bullen & Morgan, 2016).

Bu bağlamda dijital yerlileri yetiştiren ebeveynler ile öğretmenlerin, dijital yerlilerin sahip olduğu özellikleri öğrenmeleri ve onların öğrenme süreçlerine uyum sağlamaları gerekmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak, Türkiye’de okul öncesi eğitime dair yapılan araştırmalar incelendiğinde tümünün ortaya koyduğu ortak netice, tüm eğitim kademeleri içerisinde en önemli yeri tutan eğitim kademesinin okul öncesi eğitim olduğudur.

Infante (2021) tarafından okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların yaratıcı düşünme becerilerini karşılaştırmak amacıyla bir araştırma yapılmıştır.

Yapılan bu araştırmada, okul öncesi eğitimi alan çocukların yaratıcı düşünme puanlarının okul öncesi eğitimi almayan çocukların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Şen vd., (2010) okul öncesi eğitime yönelik bir araştırmasında, cümleyi sözcüklerine ayırma, sözcüğü hecelerine ayırma, verilen sesle başlayan sözcüğü bulma ve verilen sesin sonda olduğu sözcüğü bulma işlemlerinin, okul öncesi eğitimi alan çocukların üstdil becerilerinin gelişimine olumlu etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Aynı araştırmacıların diğer bir araştırması incelendiğinde, okul öncesi dönemde kazanılan erken akademik becerilerin çocuğu, ilkokula ve hayata hazırladığı; bu becerileri kazanan çocukların özdenetimli, girişimci ve araştırmacı olduğu, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, yeteneklerini kullanabilen bireyler olabilmesi için temel oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dündar-Kırık'n (2011) yaptığı bir araştırmada şu sonuca varılmıştır ki; kritik dönem olan okul öncesi dönemde kazanılmayan davranışlar, bireyin yaşamının ilerleyen dönemlerinde ya hiç kazanılamamakta ya da kazanılsa bile birtakım beceriler yeteri kadar gerçekleşmemektedir.

Bu sebeple okul öncesi dönemde alınan eğitim ve edinilen deneyimler, bireyin tüm yaşamını etkileyecek kadar büyük bir öneme sahiptir.

Kaynakça

ALTINKAYNAK, Ş. Ö. ve YANIKLAR, C. (2014). “Anne ve Babaların Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocuklarının Gelişimine Yönelik Beklentileri”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 30, ss.56-72.

ARAL, N. ve DOĞAN-KESKİN, A. (2018). “Ebeveyn Bakış Açısıyla 0-6 Yaş Döneminde Teknolojik Araç Kullanımının İncelenmesi”, **Addicta: The Turkish Journal on Addiction**, cilt 5, ss.317–348.

ARAL, N., AYSU, B. ve KADAN, G. (2020). “Covid 19 Sürecinde Çocuklar: Gelişimsel İhtiyaçlar ve Öneriler”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 11, sayı 2, ss.360-379.

ASLANARGUN, E. ve TAPAN, F. (2011). “Okul Öncesi Eğitim ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 11, sayı 2, ss.219-238.

ATEŞ, M. A. ve DURMUŞOĞLU-SALTALI, N. (2019). “KKTC”de Yaşayan 5-6 Yaş Çocukların Tablet ve Cep Telefonu Kullanımına İlişkin Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi”, **Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi (GEBD)**, cilt 5, sayı 1, ss.62-90.

AKAR-MAZMAN, G. S. ve YOLERİ, S. (2023). “Erken Çocuklukta Bilgi İletişim Teknolojilerini Kullanım Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama Çalışması”, **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, cilt 11, sayı

2, ss.229-243. <https://doi.org/10.30831/akukeg.347679>

BABAROĞLU, A. (2018). “Eğitim Ortamları Açısından Okul Öncesi Eğitim Kurumları”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 18, sayı 3, 13131330.

BOLAT, Ö., “Dijital Rehber Olmada 1. Adım: Üretim ve Tüketim Odaklı Teknoloji Kullanımı”, <https://www.youtube.com/watch?v=ATkGaLau7uk>.

BOYD, D. (2014). **It’s complicated: The social lives of networked teens**, New Haven, CT: Yale University Press.

BULUT, E. (2020). **Okul öncesi eğitimde 4-6 yaş grubundaki çocukların bilgi iletişim teknolojileri kullanımının akademik başarılarına ve sosyal hayatlarına etkilerine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi: Batman ili örneği**, (Yüksek lisans tezi), Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

BULLEN, M. & MORGAN, T. (2016). **Digital learners not digital natives**, La Cuestión Universitaria, cilt 7, ss.60-68.

BULUT, A. (2018). “Okul Öncesi Öğrencilerinin Teknoloji Kullanımlarına İlişkin Alışkanlıklarının Gelişim Özellikleri Üzerindeki Etkileri”, **Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss.52-69.

CANBELDEK, M. (2015). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kalite İle Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi**, (Yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

CAN-YAŞAR, M. ve ARAL, N. (2010). “Yaratıcı Düşünme Becerilerinde Okul Öncesi Eğitimin Etkisi”, **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, cilt 3, sayı 2, ss.201-209.

ÇAMLIBEL-ÇAKMAK, Ö. (2010). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Aile Katılımı”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 1, sayı 20, ss.1-18.

ERGÜNEY, M. (2023). “İnternetin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar Üzerindeki Etkileri Hakkında Bir Araştırma”, **Ulakbilge**, cilt 5, sayı 17, 19171938.

FOX, J. E. & SCHIRRMACHER, R. (2012). **Çocuklarda Sanat ve Yaratıcılığın Gelişimi**, Çev. N. Aral ve G. Duman, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 7. Baskı.

GÜNAY, D. (2017). “Teknoloji Nedir? Felsefi bir yaklaşım”, **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**, cilt 1, ss.163-166.

GÜNAY, D. ve ÇALIK, A. (2019). “İnovasyon, İcat, Teknoloji ve Bilim Kavramları Üzerine”, **Üniversite Araştırmaları Dergisi**, cilt 2, sayı 1, ss.1-11.

GÜZEN, M. (2021). **COVID-19 Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde 4-6 Yaş Çocuklarının Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimleri ve Ebeveyn Rehberlik Stratejilerinde Görülen Farklılıkların İncelenmesi**, (Yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

HOSOKAWA, R. ve KATSURA, T. (2018). “Association between mobile technology use and child adjustment in early elementary school age”, **PloS One**, cilt 13, sayı 7, e0199959.

INFANTE, C., WEITZ, J., REYES, T., NUSSBAUM, M., GOMEZ, F., & RADOVIC, D. (2021). “Co-located collaborative learning video game with single display groupware”, **Interactive Learning Environments**, cilt 18, sayı 2, ss.177-195. doi: 10.1080/10494820802489339

İŞİKOĞLU-ERDOĞAN, N. (2014). “Erken Çocuklukta Sınıfta Teknoloji Kullanımı: Okul Öncesi Eğitimi ve Teknoloji”. <https://www.researchgate.net/publication/328266369>.

İNCİ, M. A., AKPINAR, Ü., KANDIR, A., 2017. Dijital Kültür ve Eğitim. **11. Ulusal Okul Öncesi Eğitimi Öğrenci Kongresi**, cilt 37, sayı 2, ss.493- 522.

İNAN, H. Z. ve İNAN, T. (2015). “3 H s education: Examining Hands-On, Heads-On And Hearts-On Early Child-Hood Science Education”, **International Journal of Science Education**, cilt 37, sayı 12, ss.1974-1991.

KAÇAN, M. O. ve KİMZAN, İ. (2017). “Öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitimde Teknoloji Kullanımına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi”, **Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi**, cilt 12, ss.203- 215.

KANDIR, A., ÖZBEY, S. ve İNAL, G. (2010). Okul Öncesi Eğitimde Program (1) Kuramsal Temeller, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 1. Baskı.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2022). “Okul Öncesi Eğitim Programı”, <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2021). “Yüz Yüze Eğitim Yapılacak Okullar ve Sınıf Düzeyleri”,

<https://istanbul.meb.gov.tr/www/yuz-yuze-egitim-duzeyleri/icerik/3571>

yapilacak-okullar-ve-sinif-

OĞUZ, B. N. ve KUTLUCA, A. Y. (2020). “Okul Öncesi Dönemde Çocukları Olan Ebeveynlerin Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 39, sayı 2, ss.252-268.

OĞUZ, B.N (2020). **Okul Öncesi Dönemde Çocukları Olan Ebeveynlerin Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi**, (Yüksek lisans tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

OK, S. (2016). “Öğretmen ve Ailelere Göre Okul Öncesi Eğitimde Okul-Aile İşbirliğinin Önemi”, **İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi**, cilt 32, ss.61-79.

ÖZYÜREK, A. ve CEYLAN, Ş. (2021). “Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Becerilerin Desteklenmesi Konusunda Öğretmen ve Veli Görüşlerinin Belirlenmesi”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 35, sayı 35, ss.99-114.

ÖZYÜREK, A. (2018). “Okul Öncesi Çocukların Bilgisayar Teknolojileri Kullanımının Annelerin Görüşlerine Göre İncelenmesi”, **Çocuk ve Gelişim Dergisi**, cilt 2, sayı 2, ss.1-12.

PRENSKY, M. (2023). “Digital Natives, Digital Immigrants”, **On the Horizon**, cilt 9, sayı 5, ss.1-6.

SAYGI, D. ve UYANIK-BALAT, G. (2013). “Anasınıfına Devam Eden Çocuğu Olan Annelerin Çocukları İle İlişkilerinin İncelenmesi”, **International Journal of Human Science**, cilt 10, sayı 1, ss.844-862.

SÜRMEYEN, Y. G. (2021). **Türk Milli Eğitiminde Örgün Eğitimin Yeri ve Okul Öncesi Eğitim**, (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

ŞEN, S., YILDIZ-ÇİÇEKLER, C. ve YILMAZ, R. (2010). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen 5-6 Yaş Çocukların Üstdil Becerilerinin İncelenmesi”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 29, sayı 2.

TÜRKOĞLU, T. (2023). **Dijital Kültür**, İstanbul: Beyaz Yayınları, 1. Baskı, 978-9755991665.

UYANIK, Ö. ve KANDIR, A. (2010). “Okul Öncesi Dönemde Erken Akademik Beceriler”, **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, cilt 3, sayı 2, ss.118-134.

YAMAN, F. (2018). **Türkiye'deki ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin incelenmesi.** (Doktora tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YAMAN, F., KABAKÇI-YURDAKUL, I. ve DÖNMEZ, O. (2020). Dijital Vatandaşlıktan Dijital Ebeveynliğe Dönüşüm, Ed. A. Görgün Baran, O. Hazer, M. S. Öztürk, Ankara: **Hacettepe Üniversitesi Gençlik Araştırmaları ve Uygulama Merkezi.**

YAMAN, F., DÖNMEZ, O., AKBULUT, Y., KABAKÇI-YURDAKUL, I., ÇOKLAR, A. N. ve GÜYER, T. (2019). “Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Yeterliklerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, cilt 44, sayı 199, ss.149-172.

YAPICI, M. ve ULU, F. B. (2010). “İlköğretim 1. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Öncesi Öğretmenlerinden Beklentileri”, **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, cilt 3, sayı 1, 4355.

YAVUZER, H. (2010). **Ana-Baba ve Çocuk**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 31. Baskı.

YAY, M. (2019). **Dijital Ebeveynlik**, İstanbul: Yeşilay Yayınları, 2. Baskı.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2018). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı.

ZHANG, X. (2019). “Parent–child and teacher–child relationships in Chinese preschoolers: The moderating role of preschool experiences and the mediating role of social competence”, **Early Childhood Research Quarterly**, cilt 26, sayı 2, ss.192–204.